

Allerlei eigenaardigheden van iemand werden uit het seksueel onbewuste verklaard en zelfs werd daarover in gemengd gezelschap openlijk gesproken.

In boek en lezing, zelfs van den kansel, zij het niet van den Gereformeerden kansel, werd seksuele voorlichting, welke de dingen niet bemantelde, aangegeven.

Uit respect voor onze lezers zullen we geen voorbeelden geven, die zouden kunnen toonen, hoever men daarbij ging.

Wat in Rusland op groote schaal werd aangedurfd, waagde men hier in kleiner afmeting.

Thans echter valt er kentering waar te nemen.

Men is van de resultaten der zoogenaamde openhartige voorlichting geschrokken.

Deskundigen komen er rond voor uit, dat het wroeten in het seksuele leven door gesprekken van ouderen met jongeren en door volwassenen onderling een kanker in onze samenleving dreigt te worden.

In onzen tijd, die zoo wars van intellektualisme heet te zijn, heeft deze uitspatting van intellektualistische voorlichting wrede gevolgen gehad.

E- is iets moois kapot geslagen.

Iets teers verscheurd.

De sluier der schuchterheid is bij velen van een geroeten.

Theoretisch zijn er voor hen, die als proefkonijnen van onbeschroomde seksuele voorlichting hebben gediend, geen geheimen meer. Theoretisch leggen zij geen nieuwsgierigheid meer aan den dag. Doch naast de grauwe theorie is er nog het leven. En ondanks Goethe is dat leven werkelijk geen gouden boom. Althans is daarin niet alles goud wat er blinkt.

Te herstellen zijn deze fouten van het intellektualisme helaas niet meer.

Het oog kan alleen naar de toekomst gericht.

En dan moet het intellektualisme ook op dit gebied hoe eer hoe beter ter dood veroordeeld.

Of dan over het seksuele leven geheel moet gzwegen?

Dat niet.

Voorlichting kan niet geheel worden gemist.

We moeten niet terug naar den tijd, toen men zich met bedrog van seksuele vragen afmaakte.

Maar de uiterste soberheid dient hier betocht.

Terecht waarschuwde dezer dagen Dr J. C. Roosa, Hervormd predikant te Groningen, in een referaat op de Groningsche predikantenconferentie, dat dit onderwerp aansneet, tegen het verlangen naar een protestantsche biecht, dat hier en daar openbaar werd of tegen het psychiateren van amateurs.

POPULAIR-WETEN - [SCHAPPELIJKE SCHETSEN]

Judas en Jezus — in de psychoanalytische literatuur.

In den strijd om „ja“ en „neen“, en in de worsteling, die de geloovige mensch dezer eeuw te voeren heeft, om zijn recht van „ja“ en „neen“ zeggen, formeel en materieel, vol te houden en te verdedigen, beteekent de botsing tusschen den „bedienaar des goddelijken Woords“ ter eener, en den psychoanalyticus ter ander zijde, een nieuwe fase. Laer botsen hier tegen leer, zielzorger tegen zielzorger.

Reeds uit de verte valt het oorlogsruidoer op.

De psychoanalyse — wat zij is en wil, valt hier niet zomaar te zeggen. We hebben er trouwens in deze zelfde rubriek al eens over gesproken, en komen daar thans niet op terug. Deze ongetwijfeld haar vliegperiode thans wel ontvassende beweging op zielkundig gebied verdient om haar machtige literatuur, haar minutieuze detailstudies, haar ingrijpende resoluties, wel zóó veel eerbied, en ontzag, dat men haar beleedigen zou, door in enkele regels te zeggen: dat is nu psycho-analyse. Iets ervan willen we, ter bevestiging van wat vroeger hier werd opgemerkt, in enkele sterk sprekende illustraties laten zien. Verder reikt ditmaal de bedoeling niet.

Het is voor ons doel ook niet noodig.

Men kan tegenwoordig in den strijd der geesten spreken van een „ja“- en (of) „neen-probleem“, ook, gelijk het den prediker-zielzorger in zijn praktijk raakt. En alleen voorzover de psychoanalyse daarmee iets heeft uit te staan, en den belijdenden christen, met zijn „ambtsdrager“, in de engte drijven wil, valt ze hier onder ons gezichtsveld.

We nu, zelfs al weet men van de psychoanalyse nóg zoo weinig, zelfs dan valt het reeds op, dat de ja-neen-kwestie, en het vraagstuk van: „of-óf“, dan wel „en-en“, bij haar problematieken ten nauwste is betrokken. Het valt reeds op — uit de verte.

Om dat te bewijzen, doe ik enkel maar dit:

Ik neem ter hand een boek van één der voornaamste vertegenwoordigers der psychoanalytische school, Theodor Reik¹⁾, een boek, dat pas verschenen is. Willekeur is er dus in de keuze zeker niet. Ik blader voort alleen maar eens in de luttel (6) advertentiepagina's, die achter in dit zoo maar van de boekentafel weggenomen geschrift zijn opgenomen, ter aankondiging van de werken van denzelfden schrijver. Oppervlakkiger kan het dus ook al niet. Wij blijven dus wel waarnemers — uit de verte...

Toch vernemen we duidelijk het oorlogsgerucht.

Want die paar advertentiepagina's — aankondiging plus wat recensiezinnigjes — doen ons het volgende o.m. zien:

Prediking en catechisatie hebben in deze een roeping te vervullen.

Dat kan natuurlijk slechts in algemeene bewoordingen geschieden.

Maar zij, die zedelijk gevaar loopen, verstaan die algemeene bewoordingen zeer wel.

Aan de speciale gevallen mag de zielszorg zich niet onttrekken.

Maar zij doe dit met de hoogste voorzichtigheid.

Zij lokke geen konfidenties uit.

Als er een sfeer van vertrouwen bestaat, zal vanzelf wel advies worden ingeroepen.

Tegen opdringerigheid zij men op zijn hoede.

Het zwaartepunt van de voorlichting der jeugd vervlijje bij het gezin.

Ook hier moet opzettelijkheid zooveel mogelijk worden gemeden.

Prof. Hoffmann wees er kort geleden nog op, dat een goede algemeene opvoeding de beste hulp in den seksuelen strijd is, welke er kan geboden worden.

Men geve, zoo is zijn raad, het kind geen douche van seksuele voorlichting.

Men wachte tot de vragen oprijzen en geve daarop een eerlijk antwoord.

Wij zouden hieraan willen toevoegen: men ga in zijn antwoord geen stap verder dan de vraag.

Men meene niet, dat het aanstands volledig moet zijn.

Ook hier moet ruimte opengelaten voor langzame ontwikkeling.

Daarom worde in seksuele voorlichting en sexueel advies vooral soberheid betracht.

En bovenal doe men hen, die zulke voorlichting en advies noodig hebben, gevoelen, dat zij zich onvoorwaardelijk hebben te stellen onder de tucht van Gods Woord.

HEPP.

Gereformeerde of Calvinistische beginselen.

Onze lezer v. d. L. te Z. vraagt, hoe hij het moet verstaan, dat in onzen kring zoo gedurig gesproken wordt van „Gereformeerde“ en van „Calvinistische beginselen“ als regel en toetssteen voor leer en gedraging, voor woord en daad, terwijl toch daarnaast met zooveel nadruk wordt beleden, dat eenige regel en toetssteen voor al ons spre-

1. Wat de volkmond „joden-moppen“ noemt²⁾, wordt volgens gelijke methode bestudeerd als het ritueel der godsdiensten³⁾, of de verzoeking van den heiligen Antonius⁴⁾, of in het algemeen, de religieuze ontwikkeling, en... het dogma zelf. De psycholoog is van al deze kermisessen thuis en heeft het er nergens koud gehad, blijkbaar. En — wat heilig is en profaan, hetgeen met „ja“ of „neen“ van ouds tegenover elkaar gaat staan, dat valt hier onder één gezichtsveld, en het valt ook samen, het vloeit in één, het is tenslotte — alles om het even. Van alle kermisessen is deze auteur thuis, omdat hij ook in alle kerken in- en uitloopt. Verschil heeft hij tusschen kerk en kermis niet ontdekt; althans geen verschil, dat het wesen zou raken.

2. De spraak maakt hier onmiddellijk openbaar. Men spreekt over „het evangelie van Judas Iskariot“, en wil de „figuur“ van den „Iskariot“ met evenveel wetenschappelijke zelfverzekerdheid ontleden langs psychoanalytischen weg (en dan daarmee volstaan⁵⁾, als men zulks met de „figuur“ van Jezus Christus en met de zielen der andere apostelen doet. Evenzoo „behandelt“ men het vraagstuk van „Gott und Teufel“, alsmede dat van „Der eigene und der fremde Gott“. Het heilsfeit is niet alleen volkomen uitgeschakeld hier — dat overkomt ons meer — en de legende niet alleen ondersteld in het evangelie, — maar een ja- en neen-splijting tusschen God en duivel, tusschen bekeerde en onbekeerde, tusschen Johannes en Judas, wordt bij voorbaat als dwaasheid verworpen, en belachen.

Ja, welke ja-zegger wordt hier niet met zijn neen-zeggenden vijand eerst verzwaerd, en straks synoniem verklaard? Zouden die twee ten aanzien van elkander als tegenstellingen moeten blijven gezien worden, ieder met hun ja en neen? Geen sprake van! Ze zijn slechts „Lehensspaltungen“; ieder van hen is de keerszijde van de zelfde medaille; voor de gedachte hebben zij samen een medaille geslagen, maar de munt is één, gelijk ook de gedachte.

Het dogma? Maar dogma hangt ten nauwste samen met dwangvoorstelling: het dogma moet men leeren zien als een uitdrukking van een compromis, dat getroffen wordt, in de menselijke ziel, tusschen „verdrongen“ en „verdringende“ voorstellingen; vandaar dan ook, dat „het wonder“ het liefste kind is van het geloof; het geloof houdt van: „en-en“; de paradox kan in het geloof niet gemist worden, noch de antinomie. Dit, wat het dogma betreft.

En de ethiek dan, vraagt iemand? De „moraal“? Maar laat de criminoloog, evengoed als de kinderpsycholoog, de paedagoog, de biechtvader, de zielzorger, wel ter dege bedenken, dat er een algemeen psychologisch verschijnsel bestaat, dat men noemen kan: de gelijkwaardigheid van paarsgewijze optredende, doch aan elkander tegenovergestelde driften⁶⁾, zoodat b.v., om iets te noemen, schuld bewustzijn altijd een wezenlijke factor zal zijn in den religieuze haat. „Zou ik niet haten, Heere, die U haten? Tot vijanden zijn ze mij!“ — dit mag

ken en handelen is de H. Schrift als het Woord onzes Gods.

Hij vraagt, of die Gereformeerde of Calvinistische beginselen nog andere beginselen zijn dan die ons in de Schrift geopenbaard zijn. In dat geval schijnt Gods Woord niet de eenige regel voor denken en doen te zijn. En zoo het géén andere zijn dan die we in de Schrift vinden, begrijpt hij niet, waarom we deze beginselen niet onveranderlijk „Schriftuurlijke“ beginselen noemen. Iedereen zou ons dan verstaan, en er was dan veel minder aanleiding tot verdeeldheid en getwist.

Verwondert me niet, dat dergelijke vragen en gedachten opkomen bij wie de eenheid en den vrede liefhebben. En v. d. L. zal wel niet de eenige onder onze lezers zijn, die den dag zegenen zou, waarop we al die onderscheidingen op Christelijk erf van Gereformeerde, Lutherische, Roomsche en nog tal van andere beginselen een feestelijke begrafenis konden bezorgen, om in tegenstelling met alle andere alleen van Christelijke of Schriftuurlijke beginselen te spreken.

En wie zich idealistisch buiten de werkelijkheid zet, ziet al dadelijk om naar de spa van den doodgraver.

Maar — daarvoor moet men zich dan ook buiten de werkelijkheid zetten.

Wie met de werkelijkheid rekest, ontdekt gauw genoeg, dat hij het zonder deze onderscheidingen niet stellen kan.

Niet omdat Gereformeerde, Calvinistische en Lutherische beginselen — om nu die alleen maar te noemen — naar belijden en bedoelen van wie ze voortaan, andere zijn dan die God ons in Zijn Woord openbaarde. Want dat zijn ze naar de pretentie van hun voorstanders juist niet. Integendeel, een gereformeerde belijdt dat de gereformeerde, een Lutheraan dat de Lutherische, en een ernstige Roomsche dat de Roomsche beginselen op de Schrift gegrond, of, wat de laatste genoemde betreft, althans niet met de Schrift in strijd zijn.

Doch daaruit ontstaat nu juist de moeilijkheid; en dit zou nu juist de grootste spraakverwarring scheppen, zoo elk van deze groepen, als ze het over de door haar belijden beginselen had, van de Schriftuurlijke beginselen ging spreken.

Want omdat ze de Schrift verschillend verstaan, vinden ze er ook verschillende beginselen in, en bedoelen ze met de schriftuurlijke beginselen elk voor zich iets anders. Om alle misverstand af te snijden, moet men derhalve wel omzien naar een naam, die de Schriftuurlijke beginselen welke men belijdt, zoo goed mogelijk dekt en, in hun tegenstelling met andere die zich óók als Schriftuurlijk aandienen, karakteriseert.

En zoo komt men dan tot de onderscheiding van Roomsche, van Lutherische en van Gereformeerde of Calvinistische beginselen.

dan een oudtestamenteel geloovige zeggen, en de kerk mag dan belijden, dat de man, die zoo spreekt, van den Geest gedreven is; doch Freud en zijn school houden niettemin vol, dat de haat tegen de „haters“ van den Heere eigenlijk niets anders is dan een zekere vorm van schuld bewustzijn, dat zijn naam echter niet noemen wil; m.a.w. de hater en de gehate zijn beiden één; en God — nu ja, die is een voorstelling van die beiden. De ver-smelting is hier volkomen; de religie, en haar psalmen, zijn volkomen weg-psychologiseerd. Wie zou hier nog over het „ja“ van den één gericht durven oefenen met het „neen“ van den ander? Wie durft hier nog grenzen stellen? Freud, die grootmeester, heeft het al lang begrepen: „het zelf-verraad“ dringt den mensch uit alle poriën; en daarom moeten de criminoloog, en de kinderpsycholoog, en de paedagoog, en de biechtvader, en de zielzorger van daareven, wel bedenken, dat er een onbewuste dwangvoorstelling in de ziel van de objecten hunner geestelijke verzorging leeft, die hen in de biecht, in de schuldbelijdenis, in de boetedoening voor God en menschen noopt, om kwaad te belijden, niet zooals een zondaar voor God dit moet doen volgens den bijbel, om n.l. Gods toorn te vreezen, en Zijn recht bevend te ontzien, doch om... de ziel te ontlasten, d.w.z. om ze te bevredigen. Godsdienst is hier zelfdienst. Zelfveroordeeling is zelf-streeling, want: de belijdenis van het kwaad is een soort zwakke herhaling van de booze daad door de fantasie. De kreet: „o God, wees mij zondaar genadig!“ is eigenlijk een lust-kreet; de lust lekt de lippen zelfs daarin nog... naar de zonde! Al bevest de mensch het niet, toch is het zoo in zijn duister hart.

Let wel: dit alles is nu niets anders, dan wat een oppervlakkige kennisneming van 6 advertentiepagina's ieder reeds kan leeren. Het is, dunkt me, al genoeg om te bewijzen, dat in den dwang van deze „logica“ „ja“ en „neen“ niets anders zijn dan dwaasheden, en dat Freud een streep haalt, niet slechts door enkele bladzijden van het journaal van den zielzorger-dominee, zooals wij hem tot nu toe kenden (de psycholoog, en de paedagoog en de kinderrechtter en de medicus van gister en eergister krijgen daarbij ook hun afstraffing), doch dat hij even onbarmhartig een streep haalt door al hun levenswerk, hun leerboeken, hun bijbel of contra-bijbel.

En dit is dan nog maar iets...

Zoekt ge later in die geannoteerde boeken zelf, wat als freudiannaasche wijsheid werd aangekondigd, dan is het met alle „poimeniek“ — herderlijke zielszorg — van belijdende christenen grondig uit, gelijk ook met hun leer... indien n.l. Freud in de hoofdzaak gelijk heeft.

Laat ons twee voorbeelden geven.

Uit het door Reik geschreven hoofdstuk van het „evan-